

USMERJENA ŠTUDIJA EMM 2018

Vključevanje državljanov tretjih držav na trg dela v državah članicah EU

Nacionalni prispevek: Slovenija

Študijo je pripravil Pravno-informacijski center nevladnih organizacij – PIC v sodelovanju z Nacionalno kontaktno točko Evropske migracijske mreže v Republiki Sloveniji, Ministrstvom za notranje zadeve Republike Slovenije in Ministrstvom za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti Republike Slovenije. V okviru raziskovanja je bil opravljen intervju z g. Mihom Šepcem, Služba za pravne zadeve, Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje (Ljubljana, 28. september 2018) in z g. Gregom Malcem ter go. Anjo Dangubič, Sektor za delovne migracije, Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti Republike Slovenije (Ljubljana, 2. oktober 2018).

Evropska migracijska mreža je bila ustanovljena zaradi potrebe po izmenjavi informacij o vseh vidikih migracij in vzpostavitve enotne azilne ter migracijske politike. Odločba Sveta 2008/381/ES, ki je pravna podlaga za vzpostavitev Evropske migracijske mreže, je bila sprejeta 14. maja 2008.

Več informacij o Evropski migracijski mreži je dostopnih prek: www.emm.si.

★ Omejitev odgovornosti: Odgovori v nadaljevanju so bili pripravljene predvsem z namenom oblikovanja Zbirnega poročila EMM usmerjene študije z zgornjim naslovom. Sodelujoče nacionalne kontaktne točke EMM so pripravile informacije, ki so po njihovem prepričanju ažurne, objektivne in zanesljive skladno s kontekstom ter zamejitvami te študije. Informacije tako morda ne podajajo popolnega opisa in ne predstavljajo uradnega stališča države Nacionalne kontaktne točke EMM v celoti.

KLJUČNI POUDARKI (nacionalni prispevek)

Leta 2017 je imelo v Republiki Sloveniji (RS) veljavno dovoljenje za prebivanje oziroma potrdilo o prijavi prebivanja 150.787 tujcev (oziroma 7,3 odstotke prebivalstva). , 91.632 tujcev je imelo dovoljenje za stalno prebivanje, 59.155 tujcev pa dovoljenje za začasno prebivanje. Več kot 60 odstotkov veljavnih dovoljenj je za stalno prebivanje, med veljavnimi dovoljenji za začasno prebivanje pa je 43 odstotkov veljavnih enotnih dovoljenj za prebivanje in delo, 46 odstotkov za združitev družine ter manj kot pet odstotkov za študij. Največje število tujcev, imetnikov dovoljenja za prebivanje, je bilo državljanov Bosne in Hercegovine, sledijo državljani Kosova, Srbije in Makedonije. V strukturi državljanov tretjih držav, ki živijo v Sloveniji, osebe s priznano mednarodno zaščito predstavljajo majhen delež. Po podatkih Zavoda RS za zaposlovanje (ZRSZ) je bilo leta 2016 največ soglasij za izdajo enotnega dovoljenja za delo in prebivanje izdanih za dejavnost prometa in skladiščenja, gradbeništva, predelovalne dejavnosti ter druge raznovrstne poslovne dejavnosti. Največ priliva tujih delavcev je s poklicno in srednjo strokovno izobrazbo, zaposlenih tujcev z visoko izobrazbo manj kot 10 odstotkov.

Vključevanje tujcev v slovensko družbo ureja Zakon o tujcih, Uredba o načinih in obsegu zagotavljanja programov pomoči pri vključevanju tujcev, ki niso državljani Evropske unije (EU), pa podrobneje določa načine ter obseg zagotavljanja programov pomoči. Z namenom podpore vključevanja tujcev v slovensko družbo Ministrstvo za notranje zadeve (MNZ) financira program »Začetna integracija priseljencev« (ZIP) – program učenja slovenskega jezika, v katerega so vključene vsebine seznanjanja s slovensko zgodovino, kulturo in ustavno ureditvijo. Državljanom tretjih držav je omogočeno tudi brezplačno prvo opravljanje izpita iz slovenskega jezika na osnovni ravni.

Vključevanje, vključno z integracijsko politiko, je opredeljeno tudi v Resoluciji o migracijski politiki RS, vključevanje državljanov tretjih držav na trg dela deloma naslavlja tudi Strategija ekonomskih migracij za obdobje od 2010 do 2020. Zaposlovanje tujcev podrobneje ureja Zakon o zaposlovanju, samozaposlovanju in delu tujcev, ki ureja postopek izdaje soglasja ZRSZ k enotnemu dovoljenju za delo in prebivanje. Zakon o zaposlovanju, samozaposlovanju in delu tujcev v 14. členu omogoča, da imajo tujci po dveh oziroma treh letih pravico do proste izbire delodajalca (oziroma prost dostop na trg dela), kar jim bistveno olajša nadaljnje delo.

Glede zaposlovanja državljanov tretjih držav na ZRSZ pojasnjujejo, da imajo pri novih zaposlitvah prednost domači kandidati, v kolikor so na voljo. Pri izdaji soglasja k enotnemu dovoljenju za delo in prebivanje ZRSZ omogoča zaposlovanje tujcev le pri solidnih delodajalcih, hkrati ZRSZ v postopkih skrbi tudi za pravice tujcev, saj so tuji delavci bolj ranljiva kategorija kot domači zaposleni.

Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (MDDSZ) kot ključni izziv ocenjuje rabo slovenskega jezika, ko tujci opravljajo delo, ki poteka v stiku s strankami. Zaradi stanja na trgu dela se zaposlujejo državljani tretjih držav, ki teh znanj nimajo. Integracijski ukrepi se izvajajo šele, ko so tujci že v Sloveniji, predintegracijski ukrepi niso vzpostavljeni. Med pomanjkljivosti zaznavajo nepoznavanje delovnopravne zakonodaje, pravic in obveznosti, pa tudi osnovnih, funkcionalnih, življenjskih veščin (npr. odpiranje bančnega računa, dostop do zdravstvene oskrbe).

Na ZRSZ dodajajo, da vključevanje državljanov tretjih držav na trg dela temelji na gospodarskih potrebah države, ne upošteva pa drugih trendov, npr. demografskih (staranje prebivalstva). Zaznavajo razkorak (tudi v Strategiji ekonomskih migracij za obdobje od 2010 do 2020) med željami države po pritegnitvi visoko kvalificiranega kadra z visoko dodano vrednostjo in prakso, kjer se v večini zaposluje tuj kader s poklicno ter srednjo strokovno izobrazbo.

MDDSZ dodaja, da z namenom zaposlitve v Slovenijo pretežno prihajajo tujci iz jezikovno, kulturno in zgodovinsko sorodnih okolij (države nekdanje Jugoslavije), po navadi gre za začasno delo s ciljem boljših delovnih pogojev ter kasneje vrnitev v matično državo (tudi zaradi geografske bližine matične države) in ne za (dolgo)trajno preselitev v Slovenijo.

1. del: Splošne politike in politike vključevanja na trg dela

1.1. PREGLED INTEGRACIJSKIH POLITIK V DRŽAVAH ČLANICAH (EU)

V1. Na kratko opišite kontekst položaja državljanov tretjih držav v vaši državi članici.

a) Katere so osrednje skupine/kategorije državljanov tretjih držav, ki prihajajo v vašo državo članico? Je od leta 2014 naprej prišlo do kakšnih sprememb v strukturi?

31. decembra 2017 je imelo v RS veljavno dovoljenje za prebivanje oziroma potrdilo o prijavi prebivanja 150.787 tujcev, 91.632 tujcev je imelo dovoljenje za stalno prebivanje, 59.155 tujcev pa dovoljenje za začasno prebivanje. Iz podatkov je očitno, da je največ veljavnih dovoljenj za stalno prebivanje, med veljavnimi dovoljenji za začasno prebivanje pa je največ veljavnih enotnih dovoljenj za prebivanje in delo (25.687), sledita združitev družine (27.710) ter študij (2.491). Največje število tujcev, imetnikov dovoljenja za prebivanje, tako glede dovoljenj za stalno prebivanje (43.984) kot dovoljenj za začasno prebivanje (22.721), je bilo državljanov Bosne in Hercegovine. Sledijo državljani Kosova (17.987), Srbije (15.193) in Makedonije (12.926), v znatno manjšem številu pa državljani Ruske federacije s 3.023 veljavnimi dovoljenji za prebivanje.¹

V strukturi državljanov tretjih držav, ki živijo v Sloveniji, osebe s priznano mednarodno zaščito predstavljajo majhen delež. V obdobju od 1995–2017 je bila v RS mednarodna zaščita priznana skupno 716 osebam, od tega v letu 2017 152 osebam (21,2 odstotkov); 139 osebam je bil priznan status begunca in 13 osebam status subsidiarne zaščite.²

Od leta 2014 se povečuje tako število vseh veljavnih dovoljenj za prebivanje (leta 2014: 117.506, leta 2015: 126.085, leta 2016: 135.536 in leta 2017: 150.787), skladno s trendom pa se povečuje tudi število dovoljenj za prebivanje državljanov tretjih držav (leta 2014: 67.737, leta 2015: 71.574, leta 2016: 76.034 in leta 2017: 80.482). Število vseh veljavnih dovoljenj za prebivanje, izdanih v Republiki Sloveniji, se je med letoma 2014 in 2017 torej povečalo za 28,3 %, število dovoljenj državljanov tretjih držav za prebivanje pa se je povečalo za 18,8 %. Letno poročilo Urada za migracije ugotavlja, da se pri državljanih tretjih držav hitreje povečuje število veljavnih dovoljenj za stalno prebivanje.³

Na ZRSZ pojasnjujejo, da je največ priliva tujih delavcev s poklicno in srednjo strokovno izobrazbo, saj gre pretežno za dela v gradbeništvu, montaži, gostinstvu. Glede na strukturo je zaposlenih tujcev z visoko izobrazbo manj kot 10 odstotkov. Struktura je že vrsto let podobna, kljub željam/težnjam države po zaposlovanju tujcev z visoko dodano vrednostjo, torej strokovnjakov oz. visoko kvalificiranega kadra. Po navadi gre za težja delovna mesta in delovne pogoje (npr. delo na terenu, fizično delo), kjer že v preteklosti ni bilo velikega interesa domače delovne sile, v zadnjem obdobju pa se je stopnja brezposelnosti v Sloveniji (oz. število prijavljenih iskalcev zaposlitve na ZRSZ) bistveno zmanjšala. Gre tudi za strukturna neskladja, med brezposelnimi je skoraj polovica ženske populacije, največ tujcev pa se zaposluje v gradbeništvu in podobnih dejavnostih, v katerih ženske niso zainteresirane za tovrstno zaposlitev.

b) V katerih sektorjih so državljani tretjih držav pretežno zaposleni (npr. kmetijstvo, storitve, proizvodnja, gradbeništvo, osebna nega, sezonsko delo)? Ali obstajajo razlike v stopnji zaposlenosti tujih in nacionalnih državljanov? Ali obstajajo razlike v stopnji zaposlenosti po spolu?

Enotno dovoljenje za prebivanje in delo, ki tujcem iz tretjih držav omogoča vstop v Slovenijo ter začasno bivanje, zaposlitev in delo v Sloveniji, v enotnem postopku izdajo upravne enote, ki so tako postale

¹ MNZ (2018): Poročilo o delu Urada za migracije za leto 2017. Dostopno prek: http://www.mnz.gov.si/fileadmin/mnz.gov.si/pageuploads/DUNZMN_2013/DUNZMN_2014/DUNZMN_2015/DUNZMN_2016/DUNZMN_2017/DUNZMN_2018/Porocilo_2017_SLO_1652018.pdf.

² Evropska migracijska mreža: Tujci v Sloveniji; Splošni podatki o tujcih v Republiki Sloveniji za leto 2017. Dostopno prek: <https://emm.si/migracije-in-slovenija/tujci-v-sloveniji/>.

³ MNZ (2018): Poročilo o delu Urada za migracije za leto 2017. Dostopno prek: http://www.mnz.gov.si/fileadmin/mnz.gov.si/pageuploads/DUNZMN_2013/DUNZMN_2014/DUNZMN_2015/DUNZMN_2016/DUNZMN_2017/DUNZMN_2018/Porocilo_2017_SLO_1652018.pdf.

enotne vstopne točke za tujce (po načelu: vse na enem mestu). V tem postopku ZRSZ izda soglasje k enotnemu dovoljenju, če so izpolnjeni zakonski pogoji za posamezno vrsto soglasja. V letu 2016 je bilo skupaj izdanih 11.158 soglasij k enotnim dovoljenjem. Največ soglasij je bilo izdanih za dejavnost prometa in skladiščenja, gradbeništva, predelovalne dejavnosti ter druge raznovrstne poslovne dejavnosti. Po Zakonu o zaposlovanju in delu tujcev (ZZDT-1)⁴ je bilo v letu 2016 izdanih 7.033 delovnih dovoljenj, kar je za 52,5 % manj kot v letu 2015. Največ delovnih dovoljenj je bilo izdanih za gradbeništvo, za dejavnost prometa in skladiščenja ter za predelovalne dejavnosti.⁵ ZRSZ stopnje zaposlenosti/brezposelnosti tujih državljanov ne beleži.

Ob zgoraj navedenih panogah na ZRSZ dodajajo, da je največ tujcev zaposlenih v sektorju gradbeništva, montaž, gostinstva, kmetijstva, sezonskega dela in mednarodnega prometa. Glede srednjega medicinskega kadra je pri nas zelo malo vlog za izdajo soglasja k enotnemu dovoljenju na delo in prebivanje, tudi za zaposlovanje zdravnikov, kjer je vlog nekaj več, obseg ni velik glede na primanjkljaj zdravnikov (gre pa tudi za kompliciran postopek priznavanja kompetenc).

c) *Kateri so osrednji integracijski izzivi, na katere se osredotoča vaša država članica? Na kratko opišite.*

V oceni ob deseti obletnici izvajanja politike vključevanja tujcev v slovensko družbo v zadnjem desetletju MNZ, ki je pristojno za usklajevanje in koordinacijo nalog vključevanja tujcev, ugotavlja, da je za uspešno vključevanje priseljencev v slovensko družbo bistvenega pomena vključujoče okolje, predvsem lokalno. Da bi bili ukrepi vključevanja učinkoviti, je treba upoštevati, da država ne more zagotoviti implementacije ukrepov na lokalni ravni. MNZ tako že več let z objavo javnih razpisov za posamezna bolj obremenjena območja spodbuja aktivno vključitev lokalnih nevladnih in drugih civilnih organizacij k dejavnostim oziroma izvajanju programov, ki bi pripomogli k boljši vključitvi priseljencev v lokalno okolje, saj se zaveda potrebe po kadrovskih virih na lokalni ravni, ki so ključni pri izvajanju integracijske politike.⁶

MDDSZ dodaja, da se politiki vključevanja tujcev v Sloveniji ne namenja obsežne pozornosti, saj večina tujcev prihaja z namenom zaposlitve. Z namenom zaposlitve v Slovenijo pretežno prihajajo tujci iz jezikovno, kulturno in zgodovinsko sorodnih okolij (države nekdanje Jugoslavije), po navadi gre za začasno delo s ciljem boljših delovnih pogojev ter kasneje vrnitev v matično državo (tudi zaradi geografske bližine matične države) in ne za (dolgo)trajno selitev v Slovenijo.

V2. Ali je pojem »integracija« opredeljen v nacionalni zakonodaji ali strateških dokumentih vaše države članice? V kolikor je tako, predstavite definicijo in njen kontekst, opišite tudi, ali se te opredelitve izrecno nanašajo na zaposlovanje.

Vključevanje tujcev v slovensko družbo ureja X. poglavje Zakona o tujcih (ZTuj-2)⁷ z naslovom »Vključevanje tujcev«:

105. člen

(splošna določba)

(1) /RS/ zagotavlja pogoje za vključitev tujcev, ki imajo v /RS/ dovoljenje za prebivanje ali potrdilo o prijavi prebivanja, v kulturno, gospodarsko in družbeno življenje /RS/.

⁴ Uradni list RS, št. 26/11, 21/13 – ZUTD-A, 100/13 – ZUTD-C in 47/15 – ZZSDT.

⁵ ZRSZ (2017): Letno poročilo 2016. Dostopno prek: https://www.ess.gov.si/_files/11198/letno_porocilo_2016.pdf.

⁶ MNZ (2018): Pri vključevanju tujcev v slovensko družbo smo v zadnjih desetih letih naredili pomembne korake naprej. Dostopno prek: http://www.mnz.gov.si/si/novinarsko_sredisce/novica/10286/.

⁷ Uradni list RS, št. 50/11, 57/11 – popr., 26/14, 45/14 – UPB1, 90/14, 19/15, 47/15 – ZZSDT, 5/17, 16/17 – UPB2, 59/17, 1/18 – UPB3, 9/18 – popr.

(2) Državni in drugi organi, organizacije in združenja s svojim delovanjem zagotavljajo zaščito pred kakršno koli diskriminacijo na podlagi rasnega, verskega, nacionalnega, etničnega ali drugega razlikovanja tujcev.

(3) Pristojna ministrstva pri izvajanju nalog vključevanja sodelujejo med seboj in z domačimi in mednarodnimi strokovnimi organizacijami, organi drugih držav in drugimi izvajalci nalog ter usklajujejo dejavnosti za hitrejše vključevanje tujcev, ki niso državljani EU, v kulturno, gospodarsko in družbeno življenje oziroma izobraževalni sistem /RS/. Za usklajevanje in koordinacijo nalog vključevanja tujcev je pristojno ministrstvo, pristojno za notranje zadeve.

(4) Ministrstvo, pristojno za notranje zadeve, zagotavlja informacije, ki so potrebne tujcem za njihovo vključevanje v slovensko družbo, zlasti glede njihovih pravic in dolžnosti.

(5) Vključevanje tujcev v sistem vzgoje in izobraževanja /RS/ se izvaja v skladu z zakoni, ki urejajo področje šolstva.

106. člen

(pomoč pri vključevanju tujcev, ki niso državljani EU)

(1) Tujci, ki niso državljani EU, so upravičeni do programov, ki zagotavljajo hitrejše vključevanje v kulturno, gospodarsko in družbeno življenje /RS/, in sicer do:

- programov učenja slovenskega jezika in seznanjanja s slovensko zgodovino, kulturo in ustavno ureditvijo (v nadaljnjem besedilu: spoznavanje slovenske družbe),

- programov medsebojnega poznavanja in razumevanja s slovenskimi državljani,

- informiranja v zvezi z njihovim vključevanjem v slovensko družbo.

(2) Do brezplačne udeležbe v programih učenja slovenskega jezika in spoznavanja slovenske družbe so upravičeni tujci, ki niso državljani EU in ki:

- v /RS/ prebivajo na podlagi dovoljenja za stalno prebivanje, ter njihovi družinski člani, ki imajo v /RS/ dovoljenje za začasno prebivanje zaradi združitve družine, ne glede na dolžino prebivanja v /RS/ in veljavnost dovoljenja;

- v /RS/ prebivajo na podlagi dovoljenja za začasno prebivanje, izdanega z veljavnostjo najmanj enega leta;

- so družinski člani slovenskih državljanov ali državljanov EU, ki v /RS/ prebivajo na podlagi dovoljenja za prebivanje za družinskega člana, ne glede na dolžino prebivanja in veljavnost dovoljenja.

(3) Do udeležbe v programu učenja slovenskega jezika niso upravičeni tujci, ki so končali šolanje na katerikoli stopnji v /RS/, so vključeni v redni izobraževalni program v /RS/, ki poteka v slovenskem jeziku, ali so že pridobili potrdilo o uspešno opravljenem izpitu iz znanja slovenskega jezika na vsaj osnovni ravni. Do programa spoznavanje slovenske družbe niso upravičeni tujci, ki so končali šolanje na katerikoli stopnji v /RS/.

(4) Vlada /RS/ z uredbo določi načine in obseg zagotavljanja programov pomoči pri vključevanju tujcev, ki niso državljani EU.

107. člen

(pristojnost)

(1) Za izvajanje programov učenja slovenskega jezika, spoznavanja slovenske družbe in informiranja tujcev, ki niso državljani EU, je pristojno ministrstvo, pristojno za notranje zadeve.

(2) Za pripravo programov učenja slovenskega jezika in spoznavanja slovenske družbe je pristojno ministrstvo, pristojno za šolstvo.

(3) Ministrstvo, pristojno za notranje zadeve, v sodelovanju z ministrstvom, pristojnim za kulturo, zagotavlja programe za spodbujanje medsebojnega poznavanja in razumevanja.

(4) Za postopke v zvezi z vključevanjem tujcev v /RS/ so na prvi stopnji pristojne upravne enote, na območju katerih tujec prebiva.

108. člen

(zagotavljanje finančnih sredstev)

(1) Ministrstvo, pristojno za notranje zadeve, zagotavlja sredstva za izvajanje programov učenja slovenskega jezika, spoznavanja slovenske družbe in informiranja tujcev o programih vključevanja ter skrbi za usklajevanje ukrepov vključevanja.

(2) Ministrstvo, pristojno za šolstvo, zagotavlja sredstva za pripravo programov učenja slovenskega jezika in spoznavanja slovenske družbe.

(3) Ministrstvo, pristojno za kulturo, zagotavlja sredstva za izvajanje programov kulturnih dejavnosti, ki omogočajo medsebojno spoznavanje in razumevanje manjšinskih etničnih skupnosti in priseljencev z namenom, da se tudi tujcem omogoči sodelovanje v kulturnem življenju /RS/.

Uredba o načinih in obsegu zagotavljanja programov pomoči pri vključevanju tujcev, ki niso državljani EU,⁸ podrobneje določa načine ter obseg zagotavljanja programov pomoči, vključno z izvajanjem programov učenja slovenskega jezika in seznanjanja s slovensko zgodovino, kulturo ter ustavno ureditvijo.

Vključevanje, vključno z integracijsko politiko, je opredeljeno tudi v Resoluciji o migracijski politiki RS.⁹ Integracija je navedena med temelji migracijske politike (5. poglavje), integracijska politika pa med elementi migracijske politike: »sistemska oziroma usklajenost, zgrajena na medsebojnih povezavah migracijske politike, ki jo tvorijo: azilna politika, imigracijska politika, politika upravljanja migracijskih tokov in integracijska politika oziroma politika do priseljencev« (6. poglavje). Isto poglavje podrobneje opredeli integracijsko politiko: »integracijska politika oziroma v ožjem smislu priseljenska politika do prisotnih in bodočih priseljencev, ki se nanaša na ukrepe države in družbe, ki zagotavljajo ugodne pogoje za kakovost življenja priseljenih, vključno z aktivnim preprečevanjem diskriminacije, ksenofobije in rasizma, spodbujajo integracijo in omogočajo, da priseljenci postanejo odgovorni udeleženci družbenega razvoja Slovenije. Za uporabo te resolucije se za priseljenca/priseljenko šteje vsakdo po preteku enega leta od prijave prebivališča v /RS/.« 7. poglavje opredeljuje aktivnosti za izvajanje migracijske politike RS, vključno z integracijsko politiko: »uveljavitev integracijske politike, katere cilji so zasnovani na temeljnih načelih in vrednotah enakopravnosti, svobode in vzajemnega sodelovanja. V tem kontekstu enakopravnost pomeni zagotavljanje enakih socialnih, ekonomskih in civilnih pravic; svoboda pravice do izražanja kulturne identitete ob zagotovitvi spoštovanja integritete in dostojanstva vsakega posameznika in ohranjanja lastne kulture v skladu z zakoni in temeljnimi vrednotami /RS/; vzajemno sodelovanje pa pravico do udeleževanja in odgovornosti vseh v neprekinjenem procesu ustvarjanja skupne države.« Aktivnosti naslavlja tudi zagotavljanje nediskriminacije: »sprejemanje ukrepov, s katerimi bi zagotovili nediskriminatorne postopke in ravnanja do priseljencev v ekonomskem, družbenem in kulturnem življenju ter dodeljevanje pravic in obveznosti, s katerimi bodo priseljenci v skladu z dolžino bivanja

⁸ Uradni list RS, št. 70/12, 58/16.

⁹ Uradni list RS, št. 106/02.

upravičeni do bolj enakopravnega statusa v razmerju do državljanov /RS/ v smeri proti polnemu državljanstvu» in usklajevanje priseljevanja s potrebami na trgu dela: »usklajevanje priseljevanja z uravnavanjem potrebnega priliva v aktivno prebivalstvo Slovenije, določanjem meril in prednosti upoštevaje interese /RS/; razvojne načrte in programe ter povpraševanje na trgu dela; omogočanje priseljevanja družinskih članov, tako slovenskih državljanov kot tujih priseljencev, v skladu z ratificiranimi mednarodnimi pogodbami; spodbujanjem priseljevanja in vračanja slovenskih državljanov in tujcev slovenskega porekla; upoštevanje mednarodnih pogodb o prostem pretoku oseb ter drugih dvostranskih ali večstranskih sporazumov; upoštevanjem azila v skladu z Ženevsko konvencijo o statusu beguncev, iz humanitarnih razlogov in razlogov po zakonu o začasnem zatočišču kot integralno, čeprav vsebinsko drugačno obliko priseljevanja.« Med ukrepi (8. poglavje) je navedena »uveljavitev izhodišč integracijske politike, kar zahteva določene pravne okvire in družbene ukrepe, tako v okviru splošne družbene politike kot tudi za posamezne skupine priseljencev usmerjene programe, ki bodo spodbujali integracijo priseljencev v slovensko družbo, preprečevali diskriminacijo in družbeno obrobnost in omogočali, da priseljenci izražajo in gojijo lastno kulturo in vrednote na podlagi spoštovanja osebne integritete in dostojanstva v skladu z zakoni Republike Slovenije.« Med načeli migracijske politike RS resolucija navaja »načelo enakopravnosti, svobode in vzajemnega sodelovanja, ki se predvsem nanaša na integracijsko politiko« (3. poglavje), med izhodišči strategije za skupno politiko migracij in azila v EU pa resolucija navaja »ukrep/e/ za pravično obravnavanje državljanov tretjih držav, predvsem z odločnejšo integracijsko politiko in nediskriminacijo v ekonomskem, socialnem in kulturnem življenju, za preprečevanje diskriminacije, ksenofobije in rasizma ter za približevanje legalnega statusa priseljencev statusu državljanov države članice z možnostjo pridobitve državljanstva« (4. poglavje).

Vključevanje državljanov tretjih držav na trg dela deloma naslavlja tudi Strategija ekonomskih migracij za obdobje od 2010 do 2020,¹⁰ ki bo podrobneje obravnavana v nadaljevanju. Zaposlovanje tujcev podrobneje ureja Zakon o zaposlovanju, samozaposlovanju in delu tujcev (ZZSDT),¹¹ ki ureja postopek izdaje soglasja ZRSZ k enotnemu dovoljenju ter izdaje dovoljenja za sezonsko delo, pa tudi izvajanje storitev z napotnimi delavci. Opredeljuje tudi omejitve zaposlovanja, samozaposlovanja in dela tujcev.

Ureditev vključevanja tujcev tako v precejšnji meri odraža Skupna temeljna načela politike EU za vključevanje priseljencev.¹²

V3. Ali ima vaša država članica posebno politiko/strateški dokument/model za vključevanje državljanov tretjih držav v okviru te študije? DA/ NE.

V kolikor je odgovor DA, na kratko opišite politiko/strateški dokument/model in navedite naslov, časovni okvir ter institucionalni okvir za izvajanje in nadzor.

Vključevanje, vključno z integracijsko politiko, opredeljuje Resolucija o migracijski politiki RS Slovenije,¹³ sprejeta leta 2002: »integracijska politika oziroma v ožjem smislu priseljenška politika do prisotnih in bodočih priseljencev, ki se nanaša na ukrepe države in družbe, ki zagotavljajo ugodne pogoje za kakovost življenja priseljenih, vključno z aktivnim preprečevanjem diskriminacije, ksenofobije in rasizma, spodbujajo integracijo in omogočajo, da priseljenci postanejo odgovorni udeleženci družbenega razvoja Slovenije. Za uporabo te resolucije se za priseljenca/priseljenko šteje vsakdo po preteku enega leta od prijave prebivališča v /RS/« (6. poglavje). V 8. poglavju resolucija določa: »Za uresničitev vseh načrtovanih ukrepov mora Vlada /RS/ v roku šestih mesecev po uveljavitvi resolucije imenovati delovno skupino, sestavljeno iz strokovnjakov /MDDSZ/, Ministrstva za gospodarstvo, Ministrstva za kulturo, Ministrstva za obrambo, Ministrstva za šolstvo, znanost in šport, Ministrstva za zunanje zadeve, Slovenske varnostno-obveščevalne agencije, Urada za

¹⁰ Dostopna prek:

http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti_pdf/Strategija_ekonomskih_migracij-2010-2020.pdf.

¹¹ Uradni list RS, št. 47/15, 10/17 – ZČmIS, 59/17, 1/18 – UPB1, 31/18.

¹² Dostopno prek: https://www.eesc.europa.eu/resources/docs/common-basic-principles_en.pdf.

¹³ Uradni list RS, št. 106/02.

priseljevanje in begunce ter drugih organizacij in posameznikov, zaradi priprave izvedbe možnih ukrepov za uveljavitev načel in ciljev migracijske politike.«

Vključevanje državljanov tretjih držav na trg dela deloma ureja tudi Strategija ekonomskih migracij za obdobje od 2010 do 2020.¹⁴ Cilji strategije ekonomskih migracij sledijo glavnim razvojnim ciljem Strategije razvoja Slovenije, 2005, ki opredeljujejo gospodarski, družbeni, medgeneracijski in sonaravni razvojni cilj ter razvojni cilj Slovenije v mednarodnem okolju.¹⁵ Cilj strategije je opredelitev smernic, usmeritev in ukrepov za (I. poglavje):

- *zagotavljanje priseljavanja, ki bo blažilo učinke zmanjševanja delovno sposobnega in delovno aktivnega prebivalstva in zmanjševalo kratkoročna neskladja na trgu dela;*
- *spodbujanje priseljavanja, ki bo povečalo inovacijsko in podjetniško aktivnost, ohranjalo oziroma spodbujalo konkurenčnost gospodarstva in povečevalo človeške vire;*
- *zagotavljanje pridobivanja delovnih izkušenj domače delovne sile v tujini, zmanjševanje bega možganov s spodbujanjem kroženja strokovnjakov.*

Strategija opredeljuje 10 smernic in ukrepe ter odgovorne institucije za uresničevanje posamezne smernice. 9. smernica določa izboljšanje učinkovitosti upravljanja ekonomskih migracij, za njeno uresničevanje so odgovorni MDDSZ, Ministrstvo za javno upravo, MNZ, Ministrstvo za zunanje zadeve, ZRSZ in druge ustanove v okviru svojih pristojnosti ter predstavniki nevladnih organizacij. V okviru 10. smernice, katere cilj je izboljšanje integriranega sistema upravljanja ekonomskih migracij, so opredeljene naslednje usmeritve:

1. *Zagotavljanje učinkovitega mehanizma zbiranja podatkov in analize ekonomskih migracij in migracij nasploh;*
2. *Ustanovitev medresorske delovne skupine za pripravo ukrepov za uveljavitev strategije ekonomskih migracij v RS; .*
3. *Nadaljevanje in krepitev medresorskega sodelovanja na širšem migracijskem področju.*

Na podlagi usmeritev strategija opredeljuje naslednje ukrepe:

- *Na podlagi predloga medresorske delovne skupine določitev prednostnih nalog oziroma prioritete pri izvajanju ukrepov strategije;*
- *Redno spremljanje implementacije izvajanja ukrepov opredeljenih v akcijskem načrtu;*
- *Priprava dvoletnega poročila o implementaciji akcijskega načrta Strategije ekonomskih migracij in poročanje Vladi RS;*

opredeljuje pa tudi odgovorne institucije: MDDSZ, Ministrstvo za javno upravo, MNZ ter Ministrstvo za zunanje zadeve oz. druga ministrstva v okviru svojih pristojnosti in Statistični urad RS.

¹⁴ Dostopna prek:

http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti_pdf/Strategija_ekonomskih_migracij-2010-2020.pdf.

¹⁵ V vmesnem obdobju je bila sprejeta nova razvojna strategija Slovenije, tj. Strategija razvoja Slovenije 2030, sprejeta na 159. redni seji Vlade Republike Slovenije 7. decembra 2017. Dostopna prek: http://www.vlada.si/fileadmin/dokumenti/si/projekti/2017/srs2030/Strategija_razvoja_Slovenije_2030.pdf.

V kolikor je odgovor NE, se uporablja pristop celovitega vključevanja? Opišite na kratko.

/

Če ima vaša država članica posebno politiko/strateški dokument/model za vključevanje državljanov tretjih držav v okviru te študije:

V4. Katera so glavna področja/ukrepi, ki se aktivno izvajajo kot del specifične politike/strateškega dokumenta/modela vključevanja (npr. znanje jezika, državljanstva vzgoja, vrednote, ustava, kultura, zgodovina, priznavanje kvalifikacij, nastanitev, izobraževanje, podpora skupnim dejavnostim državljanov in državljanov tretjih držav itd.)? Na kratko navedite.

Osrednje ukrepe opredeljuje že področna zakonodaja, tj. 106. člen ZTuj-2:

(pomoč pri vključevanju tujcev, ki niso državljani EU)

(1) Tujci, ki niso državljani EU, so upravičeni do programov, ki zagotavljajo hitrejše vključevanje v kulturno, gospodarsko in družbeno življenje /RS/, in sicer do:

- programov učenja slovenskega jezika in seznanjanja s slovensko zgodovino, kulturo in ustavno ureditvijo (v nadaljnjem besedilu: spoznavanje slovenske družbe),*
- programov medsebojnega poznavanja in razumevanja s slovenskimi državljani,*
- informiranja v zvezi z njihovim vključevanjem v slovensko družbo.*

(3) Do udeležbe v programu učenja slovenskega jezika niso upravičeni tujci, ki so končali šolanje na katerikoli stopnji v /RS/, so vključeni v redni izobraževalni program v /RS/, ki poteka v slovenskem jeziku, ali so že pridobili potrdilo o uspešno opravljenem izpitu iz znanja slovenskega jezika na vsaj osnovni ravni. Do programa spoznavanje slovenske družbe niso upravičeni tujci, ki so končali šolanje na katerikoli stopnji v /RS/.

Z namenom podpore vključevanja tujcev v slovensko družbo MNZ s pomočjo Sklada za azil, migracije in vključevanje (AMIF) financira program »Začetna integracija priseljencev« (ZIP) – program učenja slovenskega jezika, v katerega so vključene vsebine seznanjanja s slovensko zgodovino, kulturo in ustavno ureditvijo. Državljanom tretjih držav je omogočeno tudi brezplačno prvo opravljanje izpita iz slovenskega jezika na osnovni ravni.¹⁶

MNZ je z izvajanjem programov vključevanja za priseljence pričel novembra 2008, ko so se začeli izvajati brezplačni programi učenja slovenskega jezika in seznanjanja s slovensko zgodovino, kulturo ter ustavno ureditvijo. Omenjena programa so spremljali programi medkulturnega dialoga in programi informiranja. Od septembra 2012 programi učenja slovenskega jezika in spoznavanja družbe potekajo na podlagi enotnega, javnoveljavnega programa ZIP, v okviru katerega tečajniki spoznavajo slovensko družbo prek učenja slovenskega jezika. Brezplačnega programa se je v prvih petih letih izvajanja udeležilo že prek 6.500 državljanov tretjih držav iz 86 različnih držav. Med udeleženci programa je bilo največ državljanov Bosne in Hercegovine, Srbije, Kosova, Makedonije ter Rusije. Skoraj 63 % udeležencev je bilo žensk, najpogostejša starost pa je bila med 31 in 35 let. Program se je v petih letih izvajal oziroma se izvaja v 34 krajih po Sloveniji, izvajalo ga je več kot 20 izobraževalnih institucij. MNZ krije tudi stroške prvega opravljanja preizkusa znanja iz slovenskega jezika državljanom tretjih držav, ki so se programa ZIP udeležili v vsaj 80 % ur. V letu 2017 je izpit opravilo 771 državljanov tretjih držav, za kar je bilo porabljenih 99.626,71 evrov. Izpit je uspešno opravilo dobrih 62 % udeležencev.¹⁷

¹⁶ MNZ (2018): Integracija tujcev. Dostopno prek: http://www.mnz.gov.si/si/mnz_za_vas/tujci_v_sloveniji/integracija_tujcev/.

¹⁷ MNZ (2018): Pri vključevanju tujcev v slovensko družbo smo v zadnjih desetih letih naredili pomembne korake naprej. Dostopno prek: http://www.mnz.gov.si/si/novinarsko_sredisce/novica/10286/.

V letu 2018 je bil v okviru projekta MNZ pripravljen Priročnik za lažje sporazumevanje v zdravstvu. Pri njegovem nastanku so sodelovali Filozofska fakulteta, Medicinska fakulteta in Zdravstvena fakulteta Univerze v Ljubljani ter Zdravniška zbornica Slovenije in Nacionalni inštitut za javno zdravje. Priročnik je namenjen lažji komunikaciji med tujci in zdravstvenimi delavci na primarni ravni. Na voljo je v štirih jezikovnih variacijah: slovensko/angleško/francoski, slovensko/rusko/kitajski, slovensko/arabsko/farsi in slovensko/albanski. V okviru projekta je bilo organiziranih tudi 14 izobraževanj za zdravstvene delavce.¹⁸

Osrednji kanal zagotavljanja informacij državljanom tretjih držav o njihovim vključevanju v slovensko družbo je spletni portal infotujci.si. Najbolj obiskane vsebine na spletni strani v letu 2017 so se nanašale na dovoljenje za začasno prebivanje, delovno dovoljenje, tečaje slovenskega jezika in državljanstvo. Spletna stran vsebuje informacije tako za tiste tujce, ki so že v Sloveniji, kot tudi tiste, ki se pripravljajo na prihod v Slovenijo.¹⁹

Z namenom sodelovanja državnih in drugih organov, institucij ter združenj pri učinkovitem izvajanju ukrepov vključevanja tujcev (torej širše skupine priseljencev) je Vlada RS oktobra 2008 sprejela sklep o ustanovitvi Sveta za vključevanje tujcev. Člani sveta so predstavniki ministrstev, nevladnih organizacij in združenj občin. Naloge sveta so podajanje mnenj in priporočil k nacionalnim programom, pomembnim za integracijo tujcev, sodelovanje v postopkih priprave zakonov ter drugih predpisov, ki vplivajo na področje integracije tujcev, spremljanje izvajanja integracijskih aktivnosti, analiziranje stanja in letno poročanje Vladi RS. Poseben dosežek v okviru delovanja Sveta za vključevanje tujcev je bil vključitev predstavnikov priseljencev v delovanje sveta. V letu 2015 so bili v ločenem volilnem postopku (izvedenem s podporo nevladne organizacije) izvoljeni trije predstavniki priseljencev, ki zastopajo migrantsko skupnost v svetu. Člani Sveta so imenovani s sklepom Vlade RS za štiriletni mandat. Svet vodi predstavnik MNZ.²⁰

1.2. POLITIKE VKLJUČEVANJA NA TRG DELA V DRŽAVAH ČLANICAH

V5. Ali ima vaša država članica posebno politiko/strateški dokument/model za vključevanje državljanov tretjih držav na trg dela v okviru te študije?

DA/NE (deloma)

V kolikor je odgovor DA, opišite:

a) ali je del splošne integracijske politike/strategije?

Slovenija samo za področje vključevanja državljanov tretjih držav na trg dela nima ločene politike/strateškega dokumenta/modela, vendar vključevanje državljanov tretjih držav na trg dela deloma ureja Strategija ekonomskih migracij za obdobje od 2010 do 2020,²¹ ki ekonomske migracije opredeli v kontekstu ekonomskih učinkov, skupne imigracijske politike EU in povpraševanja na slovenskem trgu dela.

Strategija opredeljuje 10 smernic Strategije ekonomskih migracij, od katerih večina cilja na priseljence, in sicer:

¹⁸ MNZ (2018): Pri vključevanju tujcev v slovensko družbo smo v zadnjih desetih letih naredili pomembne korake naprej. Dostopno prek: http://www.mnz.gov.si/si/novinarsko_sredisce/novica/10286/.

¹⁹ MNZ (2018): Pri vključevanju tujcev v slovensko družbo smo v zadnjih desetih letih naredili pomembne korake naprej. Dostopno prek: http://www.mnz.gov.si/si/novinarsko_sredisce/novica/10286/.

²⁰ MNZ (2018): Pri vključevanju tujcev v slovensko družbo smo v zadnjih desetih letih naredili pomembne korake naprej. Dostopno prek: http://www.mnz.gov.si/si/novinarsko_sredisce/novica/10286/.

²¹ Dostopna prek:

http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti_pdf/Strategija_ekonomskih_migracij-2010-2020.pdf.

- *Smernica 1: Spodbujanje priseljevanja za namene zaposlitve in dela, zmanjševanje neskladij na trgu dela in krepitev človeških virov*
 - *Smernica 2: Promoviranje podjetništva priseljencev*
- *Smernica 3: Priznavanje in vrednotenje v tujini pridobljenega izobraževanja, spretnosti in znanj*
- *Smernica 4: Spodbujanje mobilnosti in priseljevanja raziskovalcev in študentov*
 - *Smernica 5: Zmanjševanje tveganja bega možganov*
- *Smernica 6: Spodbujanje vračanja slovenskih izseljencev iz tujine in pridobivanja njihovih delovnih izkušenj*
- *Smernica 7: Promocija Slovenije kot privlačnega dejavnika za ekonomske migracije*
 - *Smernica 8: Zagotavljanje pravic in integracija migrantov*
- *Smernica 9: Izboljšanje učinkovitosti upravljanja ekonomskih migracij*
 - *Smernica 10: Izboljšanje integriranega sistema upravljanja*

b) kdaj je bila ta strategija/politični dokument pripravljen? Na kratko opišite razloge za strategijo (precejšnje povečanje prihodov državljanov tretjih držav, potrebe trga dela, družbena kohezija, boj proti revščini, boj proti diskriminaciji itd.).

Strategija ekonomskih migracij za obdobje od 2010 do 2020 je bila sprejeta novembra 2010. Strategija prepoznava, da se »Slovenija /.../ pridružuje tistim razvitim državam, ki se bodo kmalu začele soočati s pomanjkanjem delovne sile, kot posledice staranja aktivnega dela prebivalstva.

Dejstvo je, da zaradi staranja prebivalstva obstaja visoko tveganje za dolgoročno vzdržnost javnih financ in upadanje gospodarske rasti. Na demografski izziv je potrebno konstruktivno odgovoriti z različnimi sklopi politike in ukrepov, ki se nanašajo na spodbujanje demografske obnove, delovne aktivnosti, produktivnosti in dinamičnosti, s poudarkom na razvoju notranjega trga, boljših predpisov in spodbujanja vlaganj v človeške vire v okviru prenovljene lizbonske strategije. Vzdržnost javnih financ, ki zagotavljajo primerno socialno varnost in medgeneracijsko enakost je nadaljnji pomemben dejavnik. Med sklopi teh ukrepov je tudi aktivna imigracijska politika.

Glede na to, da lahko pomanjkanje delovne sile resno ogrozi doseganje ciljev lizbonske strategije, moramo tudi v Sloveniji čim prej odgovoriti na vprašanje, kakšen bo naš trg dela v prihodnosti in pri tem upoštevati demografska gibanja in potrebe gospodarstva. Nedvomno se bo primanjkljaj ustreznega kadra, ki ga delodajalcem ni možno zagotoviti na slovenskem trgu dela oziroma trgu dela Evropske unije, še naprej pokrival z delavci iz tretjih držav, vendar je iskanje primernih kadrov potrebno izvajati načrtno in selektivno, aktivnosti pa načrtovati že veliko prej.«

Na MDDSZ pojasnjujejo, da se je postopek oblikovanja strategije pričel leta 2007, Strategija je bila sprejeta konec leta 2010 z veljavnostjo do leta 2020. Med razlogi za pripravo strategije je bilo tako povečanje prihodov državljanov tretjih držav zaradi potreb trga dela, pa tudi socialni vidiki vključevanja državljanov tretjih držav na trg dela in boj proti diskriminaciji.

c) Katera/e je/so ciljna/-e skupina/-e strategije vključevanja na trg dela (npr. vsi državljani tretjih držav, družinski člani, delavci ali je poseben poudarek, kot je na primer na nedavno prispelih državljanih tretjih držav)?

Strategija ekonomskih migracij za obdobje od 2010 do 2020²² se osredotoča »predvsem na državljane tretjih držav, ki v Slovenijo prihajajo zaradi začasnega ali trajnejšega dela, zaposlitve ali samozaposlitve (ekonomski delovni migranti). Za namene privabljanja potencialne visoko usposobljene delovne sile strategija veliko pozornosti namenja tudi tujcem, ki v Slovenijo prihajajo zaradi študija, usposabljanja in raziskovalnega dela. Za priseljenca ali priseljenko se šteje vsak tujec, ki v Sloveniji namerava ali dejansko prebiva vsaj eno leto.«

d) Ali vaša država članica zagotavlja ukrepe za vključevanje na trg dela za vse državljane tretjih držav ali samo tiste z možnostjo stalnega prebivanja? Pojasnite.

Skladno s Strategijo ekonomskih migracij za obdobje od 2010 do 2020²³ se »/z/a priseljenca ali priseljenko se šteje vsak tujec, ki v Sloveniji namerava ali dejansko prebiva vsaj eno leto.«

e) Kateri so glavni cilji strategije vključevanja na trg dela?

Cilj Strategije ekonomskih migracij za obdobje od 2010 do 2020²⁴ je opredelitev smernic, usmeritev in ukrepov za (I. poglavje):

- zagotavljanje priseljevanja, ki bo blažilo učinke zmanjševanja delovno sposobnega in delovno aktivnega prebivalstva in zmanjševalo kratkoročna neskladja na trgu dela;
- spodbujanje priseljevanja, ki bo povečalo inovacijsko in podjetniško aktivnost, ohranjalo oziroma spodbujalo konkurenčnost gospodarstva in povečevalo človeške vire;
- zagotavljanje pridobivanja delovnih izkušenj domače delovne sile v tujini, zmanjševanje bega možganov s spodbujanjem kroženja strokovnjakov.

V kolikor je odgovor NE: ima vaša država integrativen pristop vključevanja na trg dela?

/

V6. So okrepljeni migracijski tokovi od leta 2015 vplivali na sedanjo ureditev in/ali politiko vključevanja državljanov tretjih držav na trg dela (npr. okrepljeno sodelovanje med različnimi deležniki in storitvami kot posledica okrepljenih migracijskih tokov ali ukinitvev nekaterih ukrepov/dejavnosti/financiranja zaradi novih opredeljenih prednostnih nalog)? Če je tako, na kratko opišite spremembe.

MDDSZ ocenjuje, da okrepljen migracijski tok leta 2015 ni vplival na politiko vključevanja državljanov tretjih držav na trg dela, saj ni šlo za državljane držav, ki se pretežno selijo v Slovenijo z namenom zaposlitve. Integracijski sistem Slovenije na področju delovnih migracij temelji izključno na izražanju potreb delodajalcev, kar pomeni, da tujci potrebujejo delodajalca, če želijo vstopiti v RS z namenom dela. Migracijski tokovi čez državo tako na trg dela oziroma zaposlovanje tujcev ne vplivajo (z izjemo oseb, katerim je priznana mednarodna zaščita in se vključujejo na trg dela pod enakimi pogoji kot državljani RS).

Na ZRSZ dodajajo, da povečane potrebe na trgu dela vplivajo tudi na spremembe in prilagoditev zakonodaje. Nekateri postopki za ureditev dovoljenj so bili poenostavljeni, npr. za deficitarne poklice

²² Dostopna prek:

http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti_pdf/Strategija_ekonomskih_migracij-2010-2020.pdf.

²³ Dostopna prek:

http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti_pdf/Strategija_ekonomskih_migracij-2010-2020.pdf.

²⁴ Dostopna prek:

http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti_pdf/Strategija_ekonomskih_migracij-2010-2020.pdf.

(kjer ni kontrole trga dela), za zaposlovanje v podjetjih z visoko dodano vrednostjo oz. v zagonskih podjetjih, da uradni organi vse podatke pridobivajo po uradni dolžnosti in tudi druge pogoje preverjajo po uradni dolžnosti. Zakonodajca torej sledi potrebam gospodarstva. Ob tem dodajajo, da enotno dovoljenje za delo in prebivanje zagotavlja poenostavljen postopek za stranke, vendar zahteva dodatno usposabljanje in drugačno kadrovska organizacijo na strani uradnih organov.

Slovenija je z Bosno in Hercegovino sklenila Sporazum o zaposlovanju med Slovenijo in Bosno in Hercegovino, ki določa pogoje zaposlovanja državljanov Bosne in Hercegovine ter postopke za izdajo delovnih dovoljenj, ne vključuje pa pravice do prebivanja v RS. Sporazum omogoča zaposlitev registriranih brezposelnih državljanov Bosne in Hercegovine v Sloveniji, kadar na trgu dela v Sloveniji ni ustreznih domačih kandidatov za ponujeno prosto delovno mesto ter delodajalec izpolnjuje zakonske pogoje za zaposlitev tujca. V prihodnosti se predvideva sklenitev podobnega sporazuma tudi s Srbijo.²⁵

Zakon o zaposlovanju, samozaposlovanju in delu tujcev v 14. členu omogoča, da imajo tujci po dveh oziroma treh letih zaposlitve pri slovenskem delodajalcu pravico do proste izbire delodajalca (oziroma prost dostop na trg dela), kar jim bistveno olajša nadaljnje delo. Za tujce z najmanj poklicno izobrazbo je pogoj, da so zaposleni 20 mesecev v zadnjih dveh letih, za tiste brez poklicne izobrazbe pa, da so zaposleni 30 mesecev v zadnjih treh letih.

Pri tem na ZRSZ pojasnjujejo, da imajo pri novih zaposlitvah prednost domači kandidati, v kolikor so na voljo. Pri izdaji soglasja k enotnemu dovoljenju za delo in prebivanje ZRSZ skrbi, da omogoča zaposlovanje tujcev le pri solidnih delodajalcih (preverjajo aktivno poslovanje delodajalca, nekaznovanost, poravnane vse dajatve). Hkrati ZRSZ v postopkih skrbi tudi za pravice tujcev, saj so tuji delavci bolj ranljiva kategorija kot domači zaposleni.

V7. Ali v medijih/akademskih krogih/nevladnih organizacijah potekajo razprave o vključevanju na splošno in posebej o vključevanju na trg dela? Sklicujte se na ciljno skupino v okviru te študije. Na kratko orišite obravnavane teme.

MDDSZ in MNZ redno spremljata in sodelujeta v javnih razpravah. Maja letos je v Državnem svetu RS potekala razprava o vključevanju tujcev. Državni svet je Vladi RS predlagal, da ustanovi medresorsko delovno skupino za pripravo programa vključevanja tujcev s stalnim ali začasnim prebivališčem v Sloveniji, ki naj opredeli aktivnosti in program ukrepov države na področju vključevanja tujcev s stalnim ali začasnim prebivališčem v Sloveniji, ter finančne okvire za njegovo izvajanje; oz. okrepi sodelovanje vpletenih resornih ministrstev in dopolni delovanje Sveta za vključevanje tujcev. Država naj k sodelovanju pri oblikovanju ukrepov in politik za uspešnejšo integracijo tujcev v slovensko družbo povabi oz. okrepi sodelovanje z lokalnimi skupnostmi ter deležniki s področja gospodarstva, vzgoje in izobraževanja, socialnega varstva ter zdravstva. V razpravi so državni svetniki izpostavili, da vse več priseljencev, ki v državo sicer prihajajo zakonito, v lokalnih skupnostih povzročajo konfliktno situacijo, v prvi vrsti zaradi neznanja slovenskega jezika, ki onemogoča integracijo priseljencev v vzgojno-izobraževalni sistem, otežena je tudi komunikacija z zaposlenimi v ostalih javnih zavodih, kot so zdravstveni domovi, centri za socialno delo idr. Poseben problem predstavljajo prijave velikega števila tujcev na istem naslovu oz. v posamezni stanovanjski enoti. Četudi bi želele, lokalne skupnosti na urejanje te problematike nimajo aktivnega vpliva.²⁶

V8. Je vključevanje državljanov tretjih držav na trg dela v okviru te študije pojmovano kot politična prednostna naloga v vaši državi članici in, če je tako, s strani katerega akterja (nacionalna vlada, zakonodajalec ali drugi politični akterji)?

V času priprave študije je bila v Sloveniji oblikovana nova vlada, zato je na to vprašanje težko odgovoriti. Na ZRSZ vključevanje tujih državljanov na trg dela ocenjujejo kot eno svojih prednostnih nalog, saj gospodarstvu primanjkuje kadra. V kolikor ni domačega kadra za zaposlovanje, je treba zagotoviti tuj kader skladno z veljavnimi pogoji.

²⁵ ZRSZ: Zaposlovanje državljanov BiH. Dostopno prek: https://www.ess.gov.si/tujci/delo_v_sloveniji/zaposlovanje-drzavljanov-bih.

²⁶ Državni svet RS (2018): 7. redna seja Državnega sveta RS. Dostopno prek: <http://www.ds-rs.si/?q=novice/7-redna-seja-drzavnega-sveta-republike-slovenije>.

1.3. IZVAJANJE POLITIKE VKLJUČEVANJA NA TRG DELA: INSTITUCIONALNI OKVIR, SPREMLJANJE IN EVALVACIJA

V9. Predstavite organigram institucionalnega okvirja za vključevanje državljanov tretjih držav na trg dela v okviru te študije, vključno z navedbo odgovornosti različnih vladnih akterjev pri izvajanju politik in ukrepov vključevanja. Vključite tudi strukture upravljanja na lokalni in nacionalni ravni.

Medtem ko je za oblikovanje splošnih integracijskih politik pristojen MNZ, je za oblikovanje politik vstopa na trg dela in ukrepov na trgu dela pristojen MDDSZ. Za izdajo enotnega dovoljenja za delo in prebivanje so pristojne upravne enote, ZRSZ pa izdaja soglasja k enotnemu dovoljenju za delo in prebivanje ter opravi oceno potreb na trgu dela (lokalna raven).

V10. Ali vaša država članica pripravlja periodična poročila o spremljanju (npr. letna poročila) vključevanja državljanov tretjih držav na trg dela, kot je opredeljeno v okviru te študije? V kolikor je odgovor pritrdilen, kateri so glavni integracijski kazalniki? Kako so oblikovani in kdo jih oblikuje? Kako se nanašajo na kazalnike iz Zaragoze, sprejete leta 2010?

Podatke o zaposlovanju državljanov tretjih držav mesečno spremlja ZRSZ in jih zbirno objavlja v letnem poročilu. Posebni kazalniki glede vključevanja tujcev na trg dela se ne spremljajo. Integracijske ukrepe na splošno spremlja Svet za vključevanje tujcev.

V11. Opišite osrednje izzive in ovire pri oblikovanju ter izvajanju politik vključevanja državljanov tretjih držav trga dela, kot je opredeljeno v okviru te študije, v vaši državi članici.

MDDSZ kot ključni izziv ocenjuje rabo slovenskega jezika, ko tujci opravljajo delo, ki poteka v stiku s strankami. Zaradi stanja na trgu dela se zaposlujejo državljani tretjih držav, ki teh znanj nimajo. Integracijski ukrepi se izvajajo šele, ko so tujci že v Sloveniji, predintegracijski ukrepi niso vzpostavljeni. Med pomanjkljivosti zaznavajo nepoznavanje delovnopravne zakonodaje, pravic in obveznosti, pa tudi osnovnih, funkcionalnih, življenjskih veščin (npr. odpiranje bančnega računa, dostop do zdravstvene oskrbe).

Na ZRSZ pojasnjujejo, da vključevanje državljanov tretjih držav na trg dela temelji na gospodarskih potrebah države, ne upošteva pa drugih trendov, npr. demografskih (staranje prebivalstva). Zaznavajo razkorak (tudi v Strategiji ekonomskih migracij) med željami države po pritegnitvi visoko kvalificiranega kadra z visoko dodano vrednostjo in prakso, kjer se v večini zaposluje tuj kader s poklicno ter srednjo strokovno izobrazbo. Zaznavajo tudi, da se v praksi izvaja premalo inšpekcijskih nadzorov (z izjemo prijav kršitve zakonodaje). Ker je dovoljenje za prebivanje in delo tujcev vezano na njihovo zaposlitev, zelo redko prijavijo morebitne kršitve. Ocenjujejo, da bi bila potrebna jasnejša diferenciacija dobrih podjetij, saj je enak postopek je za novoustanovljena, mikro podjetja in velika, uveljavljena podjetja, ki dobro poslujejo.

Na MDDSZ menijo, da bi država potrebovala poseben strateški dokument za vključevanje državljanov tretjih držav na trg dela. Celovita strategija na področju vključevanja bi morala presegati ukrepe, ko je tujec že v državi, z uvedbo predintegracijskih ukrepov. Integracijski ukrepi bi morali biti zasnovani širše od učenja slovenskega jezika.

2. del: Ukrepi in prakse držav članic, ki olajšajo vključevanje državljanov tretjih držav na trg dela

1.1 PREGLED KLJUČNIH PODROČIJ VKLJUČEVANJA

V12. V spodnji tabeli navedite in opišite glavna področja/elemente vaše politike za vključevanje državljanov tretjih držav na trg dela.

MDDSZ in ZRSZ pojasnjujeta, da tovrstni ukrepi niso vzpostavljeni – z izjemo programa ZIP, ki ni namenjen le podpori vključevanja državljanov tretjih držav na trg dela, temveč na splošno vključevanju v družbo.

Področje/element	Splošen pregled	Deležniki
1. Usposabljanja in kvalifikacije (vključno z digitalnimi orodji za spodbujanje učenja in krepitev vključevanja na trg dela)	/	Tovrstni ukrepi so v domeni delodajalcev, ki zaposlujejo državljane tretjih držav.
2. Izboljšanje (mehkih) veščin	<p>Začetna integracija priseljencev (ZIP)</p> <p>Za namen vključevanja tujcev v slovensko družbo MNZ, s pomočjo Evropskega sklada za vključevanje državljanov tretjih držav, financira program učenja slovenskega jezika, v katerega so vključene vsebine seznanjanja s slovensko zgodovino, kulturo in ustavno ureditvijo.</p> <p>Brezplačni (in prostovoljni) program ZIP se izvaja v obliki 180-, 120- ter 60-urnega tečaja. Do katerega obsega programa so državljani tretjih držav upravičeni, je odvisno od časa prebivanja v RS in vrste dovoljenja za prebivanje.</p> <p>Do brezplačne udeležbe v programu so upravičeni državljani tretjih držav, ki:</p> <ul style="list-style-type: none"> - V RS prebivajo na podlagi dovoljenja za stalno prebivanje, in njihovi družinski člani, če imajo v RS izdano dovoljenje za prebivanje z razlogom združitve družine, - imajo v RS izdano dovoljenje za začasno prebivanje, pri čemer je veljavnost tega dovoljenja in veljavnost prejšnjih dovoljenj za začasno prebivanje neprekinjeno vsaj 24 mesecev, in njihovi družinski člani, če imajo v RS izdano dovoljenje za prebivanje z razlogom združitve družine. V 24 mesečno veljavnost dovoljenja se šteje tudi čas prebivanja na podlagi potrdila o vloženi prošnji za podaljšanje ali izdajo nadaljnega dovoljenja za začasno prebivanje, 	MNZ

	<ul style="list-style-type: none"> - so družinski člani slovenskega državljana ali državljana Evropskega gospodarskega prostora in v RS prebivajo na podlagi dovoljenja za prebivanja družinskega člana, - v RS prebivajo na podlagi dovoljenja za začasno prebivanje, izdanega z veljavnostjo najmanj enega leta, pri čemer v ta enoletni rok v šteje tudi čas od vložitve prošnje za izdajo tega dovoljenja. <p>Brezplačni prvi preizkus znanja iz slovenskega jezika: do brezplačnega prvega preizkusa znanja iz slovenskega jezika na osnovni ravni so upravičeni državljani tretjih držav, ki so se udeležili tečaja slovenskega jezika v obsegu 180 ur ali 120 ur, so bili na tečaju prisotni vsaj 80 % ur in izpolnjujejo navedene pogoje bivanja v RS.</p>	
3. Zagotavljanje informacij in svetovanje	Informacije zagotavlja ZRSZ, objavljene so tudi na spletnem portalu infotujci.si.	ZRSZ, MNZ.
4. Izboljšanje medkulturnih/civilnih odnosov na delovnem mestu	/	
5. Prilagojeni celostni programi/načrti/pogodbe, namenjeni specifičnim in/ali ranljivim skupinam	/	
6. Spodbujevalni ukrepi za migrante ali delodajalce	/	
7. Podpora za samozaposlovanje	/	

1.2 OBETAVNI PRIMERI UKREPOV VKLJUČEVANJA, KI JIH IZVAJAJO DRŽAVE ČLANICE

MDDSZ in ZRSZ pojasnjujeta, da tovrstni ukrepi niso vzpostavljeni – z izjemo programa ZIP, ki ni namenjen le podpori vključevanja državljanov tretjih držav na trg dela, temveč na splošno vključevanju v družbo. Udeležba v tečaju slovenskega jezika je prostovoljna. Tudi struktura delodajalcev znanja slovenskega jezika ne zahteva – tuji delavci pogosto prihajajo iz jezikovno in zgodovinsko sorodnih območij, kar delodajalcem zadošča. MDDSZ ocenjuje, da bi bilo potrebno vzpostaviti ukrepe vključevanja državljanov tretjih držav na trg dela, vključno s predintegracijskimi ukrepi.

Področja vključevanja na trg dela

1. **Usposabljanja in kvalifikacije** (npr. poklicno usposabljanje/usposabljanje na delovnem mestu, priznavanje kvalifikacij/ocena veščin/usposobljenost, boj proti previsoki usposobljenosti (ujemanje usposobljenosti/kvalifikacij s potrebami na trgu dela), ukrepi za pospešitev vključitve državljanov tretjih držav na trg dela, digitalna orodja)
2. **Izboljšanje (mehkih) veščin** (npr. jezikovni tečaji na delovnem mestu ali drugi jezikovni tečaji za izboljšanje možnosti na trgu dela, računalniška pismenost, samorazvoj)
3. **Zagotavljanje informacij in svetovanje** (npr. izboljšanje znanja o trgu dela, karierna orientacija, svetovanje, mentorstvo, *coaching*, spletne strani, letaki, IT programi/aplikacije)
4. **Izboljšanje medkulturnih/civilnih odnosov pri vključitvi na delovno mesto** (npr. preprečevanje diskriminacije in ozaveščanje o raznolikosti na delovnem mestu, tečaji državljanske/socialno-kulturne orientacije kot del vključitve na delovno mesto)
5. **Prilagojeni ukrepi** za specifično skupino državljanov tretjih držav (npr. programi/načrti/pogodbe, ki zajemajo različne elemente vključevanja na trg dela npr. za ženske, ranljive osebe)
6. **Spodbujevalni ukrepi za migrante ali delodajalce** (npr. ukrepi za spodbujanje delodajalcev k zaposlovanju migrantov ali migrantov, da sprejmejo zaposlitev)
7. **Podpora za samozaposlovanje** (npr. tečaji o podjetništvu, tečaji o ustanovitvi podjetja)

Vrsta ukrepa

1. Programski in sistematični ukrepi (večletni/dolgoročni)
2. Projekti (*ad-hoc*)
3. Zakonodajni ukrepi/izhajajoč iz politike (strukturni ukrepi)

Ukrep 1	
Pregled	
Naziv	/
Vrsta	
Področje	
Dostopnost	
Ciljna skupina	
Doseg	
Proračun	
Povezava	
Opis	
<p>U1.V1. Opišite, kako lahko državljani tretjih držav dostopajo do ukrepa, zlasti:</p> <p>a) na kratko predstavite pogoje in postopek dostopa državljanov tretjih držav;</p> <p>b) je ukrep prostovoljen ali obvezen? Je ukrep brezplačen?</p> <p>c) v kolikor je relevantno, navedite, ali obstajajo razlike v pogojih za državljane tretjih držav in državljane (EU);</p> <p>d) ali obstajajo razlogi/podlaga za izključitev državljanov tretje države ali izgubo dostopa do ukrepa? Če je tako, kateri?</p> <div style="border: 1px solid black; height: 20px; width: 100%; margin-top: 10px;"></div>	
<p>U1.V2. Na kratko opišite kontekst, v katerem je bil ukrep uveden:</p> <p>a) kdaj je bil ukrep uveden in kakšno je (bilo) njegovo trajanje?</p> <p>b) morebitna povezava z okrepljenimi migracijskimi tokovi, ki so se pričeli leta 2015 (npr. ukrep je bil ustavljen zaradi spremenjenih prednostnih nalog, spremenjeni pogoji dostopa do ukrepa?)</p> <p>c) kakšna je bila potreba/namen uvedbe/izvajanja takšnega ukrepa (npr. potrebe trga dela v državi članici, potreba po vključevanju državljanov tretjih držav, spremembe politik vključevanja, spodbude za migranta/zaposlenega)</p> <p>d) kdaj je ukrep zagotovljen (npr. ob prihodu, od prihoda do – dodajte, do kdaj, brez določene časovne omejitve)</p> <p>e) ključne aktivnosti</p> <div style="border: 1px solid black; height: 20px; width: 100%; margin-top: 10px;"></div>	
<p>U1.V3. Na kratko opišite načine izvajanja, zlasti:</p> <p>a) kdo izvaja ukrep (agencija, vladna institucija, NVO, zasebni sektor itd.) in kakšne so usklajevalne strukture?</p>	

b) V kolikor je relevantno, ali je na voljo možnost povračila (v celoti ali delno)/delitve stroškov za državljana tretje države?

c) Kako in kdo predstavlja ukrep državljanom tretjih držav?

U1.V4. Na kratko opišite vpliv ukrepa, zlasti:

a) je dosegel pričakovane cilje? DA/NE/deloma

b) kateri so glavni rezultati

c) spremljanje in evalvacija učinka (opišite orodja in metodologijo evalvacije, če je možno, opredelite, kateri kazalniki so bili sprejeti in kako so bili kazalniki merjeni)

d) izzivi med izvajanjem in uporabljene rešitve

e) verjetnost nadaljevanja ukrepa; v primeru prekinitve ukrepa pojasnite razloge

1.3 POBUDE ZASEBNEGA SEKTORJA ZA OLAJŠANJE VKLJUČEVANJA DRŽAVLJANOV TRETJIH DRŽAV NA TRG DELA

ZRSZ pojasnjuje, da zaposlovanje tujcev v Sloveniji temelji na pobudi zasebnega sektorja – delodajalec poda vlogo za izdajo enotnega dovoljenja za delo in prebivanje za državljana tretje države, ki ga želi zaposliti. Pobudam zasebnega sektorja sledijo tudi spremembe zakonodaje; glede na pomanjkanje kadra pobude zasebnega sektorja naslavlja predvsem enostavnejšo ureditev zaposlovanja tujcev. Kljub temu pa država preverja izpolnjevanje pogojev za zaposlovanje tujcev. Sicer se zakonodaja prilagaja razmeram na trgu dela in potrebam delodajalcev: v času gospodarske recesije med letoma 2009–2010 so bili postopki strožji ter preverjanja obsežnejša, v zadnjem času pa je trend poenostavitve postopkov. Kljub temu pa oba ključna deležnika nista prepoznala nobenih pobud/ukrepov zasebnega sektorja za olajšanje vključevanja državljanov tretjih držav na trg dela.

Na MDDSZ pojasnjujejo, da je regulacija vključevanja državljanov tretjih držav na trg dela povezana z izpolnjevanjem pogojev tako delodajalca kot tujca, vendar gre za regulacijo dostopa na trg dela in ne za politiko integracije. Za tujce, ki imajo v Sloveniji urejen status (osebe s priznano mednarodno zaščito), bi morala država vzpostaviti ukrepe za spodbujanje njihovega zaposlovanja. Predvsem za osebe, ki jim je v Sloveniji priznana mednarodna zaščita in pogosto nimajo dokazil o pridobljeni izobrazbi ter poklicnih izkušnjah, bi bilo potrebno vzpostaviti ukrepe za preizkus teh veščin/kompetenc. Celoviti ukrepi vključevanja na trg dela bi morali zajemati tako ukrepe za znanje jezika, priznavanje poklicnih kompetenc in dokazovanje formalne izobrazbe ob odsotnosti dokazil kot tudi vključitev na trg dela s ciljem opolnomočenja tujcev za samostojno življenje ter vključevanje v družbo.

Situacija oseb s priznano mednarodno zaščito se razlikuje od državljanov tretjih držav, ki v Slovenijo prihajajo z namenom zaposlitve in pretežno prihajajo iz držav nekdanje Jugoslavije. Ukrepi za spodbujanje zaposlovanja bi morali upoštevati različna izhodišča. Pri obeh skupinah pa MDDSZ zaznava primanjkljaj glede razumevanja delovnopravne zakonodaje in funkcionalnih življenjskih veščin.

Velikost organizacije zasebnega sektorja

1. mikro: <10 zaposlenih
2. majhna: 10–49 zaposlenih
3. srednja: 50–249 zaposlenih
4. velika: >250 zaposlenih

Primeri kategorij

1. nizkokvalificirani delavci
2. srednje kvalificirani delavci
3. visoko kvalificirani delavci
4. sezonski delavci
5. družinski člani državljanov države članice in državljanov tretjih držav
6. domači delavci

Vrsta organizacije zasebnega sektorja

1. nacionalna
2. mednarodna (npr. s podružnicami v državi članicami)

Industrijske panoge

1. Kmetijstvo, gozdarstvo in ribištvo 2. Energija in voda 3. Proizvodnja 4. Gradnja 5. Trgovina na debelo in drobno, hoteli in restavracije	6. Transport in komunikacije 7. Finančne in poslovne storitve 8. Javna uprava, izobraževanje in zdravstvo 9. Sektor dela v gospodinjstvu 10. Druge storitve

V13. Ali ste na podlagi kratke raziskave sekundarnih virov in posvetovanja z relevantnimi deležniki seznanjeni z morebitnimi pobudami zasebnega sektorja, ki podpirajo ali olajšajo vključevanje državljanov tretjih držav na trg dela, kot opredeljeno v okviru te študije, v vaši državi članici?

DA/NE

V14. Iz katerih industrijskih panog so izbrane študije primera in na kakšni podlagi je potekal izbor?

/

Zasebni sektor – ukrep 1	
Pregled	
Naziv	/
Velikost podjetja	
Vrsta podjetja	
Sektor	<i>Choose from drop down menu here</i>
Področje	<i>Choose from drop down menu here</i>

Dostop	
Ciljna skupina	☐ nizko usposobljeni, ☐ srednje usposobljeni, ☐ visoko usposobljeni ☐ specifične skupine, kot so ranljive, mladi, ženske, sezonski delavci itd.
Doseg	
Proračun	
Povezava	
Opis	
<p>UZS1.V1. Na kratko opišite osrednje značilnosti ukrepa, predvsem:</p> <p>a) <i>Ciljna faza zaposlitve (privabljanje/zaposlitev državljanov tretjih držav, podpora na začetku poklicne poti, stalni razvoj, olajšanje dostopa do nacionalnih poklicnih mrež)</i></p> <p>b) <i>Cilj in osrednje aktivnosti</i></p> <p>c) <i>Okvir sodelovanja (na primer če se ukrep izvaja v sodelovanju s tretjimi stranmi, vključno z organizacijami delojemalcev ali delodajalcev, gospodarskimi zbornicami, nevladnimi organizacijami itd.)</i></p> <p>d) <i>Kako lahko državljani tretjih držav dostopajo do ukrepa? So izbrani?</i></p> <div style="border: 1px solid black; height: 20px; width: 100%;"></div>	
<p>UZS1.V2. Na kratko ocenite vpliv ukrepa, zlasti:</p> <p>a) <i>opišite, ali je bil ukrep ocenjen in v kolikor da, kakšne so bile ugotovitve, katera orodja za spremljanje in evalvacijo (samoevalvacija, zunanja evalvacija ...) so bila uporabljena (če je mogoče, navedite kazalnike);</i></p> <p>b) <i>opišite dosežke opredeljenih ciljev in ključne rezultate;</i></p> <p>c) <i>orišite izzive in uporabljene rešitve (npr. strukturne ovire/olajševalni dejavniki, sheme dajatev – subvencije za nadomestilo finančnih vrzeli, davčne spodbude itd.).</i></p> <div style="border: 1px solid black; height: 20px; width: 100%;"></div>	

Zaključki

V15. Glede na cilje te študije kakšne zaključke lahko izpeljete iz vaših ugotovitev?

Slovenija za področje vključevanja državljanov tretjih držav na trg dela nima posebne strategije, vendar vključevanje državljanov tretjih držav na trg dela deloma ureja Strategija ekonomskih migracij za obdobje od 2010 do 2020, ki ekonomske migracije opredeli v kontekstu ekonomskih učinkov, skupne imigracijske politike EU in povpraševanja na slovenskem trgu dela.

ZRSZ pojasnjuje, da zaposlovanje tujcev v Sloveniji temelji na pobudi zasebnega sektorja – delodajalec poda vlogo za izdajo enotnega dovoljenja za delo in prebivanje za državljana tretje države, ki ga želi zaposliti. Kljub temu pa oba ključna deležnika (MDDSZ in ZRSZ) nista prepoznala nobenih pobud/ukrepov zasebnega sektorja za olajšanje vključevanja državljanov tretjih držav na trg dela.

Na MDDSZ pojasnjujejo, da je regulacija vključevanja državljanov tretjih držav na trg dela povezana z izpolnjevanjem pogojev tako delodajalca kot tujca, vendar gre za regulacijo dostopa na trg dela in ne za politiko integracije. Za tujce, ki imajo v Sloveniji urejen status (osebe s priznano mednarodno zaščito), bi morala država vzpostaviti ukrepe za spodbujanje njihovega zaposlovanja. Predvsem za osebe, ki jim je v Sloveniji priznana mednarodna zaščita in pogosto nimajo dokazil o pridobljeni izobrazbi ter poklicnih izkušnjah, bi bilo potrebno vzpostaviti ukrepe za preizkus teh veščin/kompetenc. Celoviti ukrepi vključevanja na trg dela bi morali zajemati tako ukrepe za znanje jezika, priznavanje poklicnih kompetenc in dokazovanje formalne izobrazbe ob odsotnosti dokazil kot tudi vključitev na trg dela s ciljem opolnomočenja tujcev za samostojno življenje ter vključevanje v družbo. Situacija oseb s priznano mednarodno zaščito se razlikuje od državljanov tretjih držav, ki v Slovenijo prihajajo z namenom zaposlitve in pretežno prihajajo iz držav nekdanje Jugoslavije. Ukrepi za spodbujanje zaposlovanja bi morali upoštevati različna izhodišča. Pri obeh skupinah pa MDDSZ zaznava primanjkljaj glede razumevanja delovnopravne zakonodaje in funkcionalnih življenjskih veščin.

MDDSZ in ZRSZ pojasnjujeta, da ukrepi olajšanja oziroma spodbujanja zaposlovanja državljanov tretjih držav niso vzpostavljeni – z izjemo programa ZIP, ki ni namenjen le podpori vključevanja državljanov tretjih držav na trg dela, temveč na splošno vključevanju v družbo. Udeležba v tečaju slovenskega jezika je prostovoljna. Tudi struktura delodajalcev znanja slovenskega jezika ne zahteva – tuji delavci pogosto prihajajo iz jezikovno in zgodovinsko sorodnih območij, kar delodajalcem zadošča. Na MDDSZ menijo, da bi država potrebovala poseben strateški dokument za vključevanje državljanov tretjih držav na trg dela. Celovita strategija na področju vključevanja bi morala presegati ukrepe, ko je tujec že v državi, z uvedbo predintegracijskih ukrepov. Integracijski ukrepi bi morali biti zasnovani širše od učenja slovenskega jezika.